

Wrocław, 17.11.2015 r.

NEWSLETTER Nr 12/2015/Tax¹

**NOWE ZASADY OPODATKOWANIA
PODATKIEM OD CZYNNOŚCI CYWILNOPRAWNYCH
UMOWY POŻYCZKI REWOLWINGOWEJ**

Od 1 stycznia 2016 r. zostaną wprowadzone fundamentalne zmiany w zakresie obciążania podatkiem od czynności cywilnoprawnych (dalej: PCC) pożyczek o charakterze rewolwingowym (odnawialnym). Nowelizacja dotychczasowych przepisów, która nastąpi na podstawie ustawy z 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz niektórych innych ustaw, stanowi odpowiedź ustawodawcy na powstałe w praktyce stosowania prawa wątpliwości w zakresie ustalania momentu właściwego dla obliczania podstawy opodatkowania w przypadku pożyczki odnawialnej. Nowa regulacja przypieczętowała bowiem, rysującą się już w przeszłości, w orzecznictwie organów podatkowych i sądów administracyjnych, tendencję do takiej interpretacji przepisów, która z punktu widzenia podatnika nie może zostać uznana za korzystną.

Istota pożyczki rewolwingowej wyraża się w tym, że w czasie obowiązywania umowy pożyczkobiorca może zadłużyć się u pożyczkodawcy do określonego limitu. Tym, co przesądza o ogromnej popularności pożyczki odnawialnej, jest możliwość pobrania w ramach jednego stosunku prawnego kwot finalnie znacznie przekraczających ustalony limit zadłużenia – w przypadku zwrotu uzyskanych od pożyczkodawcy środków możliwe bowiem jest dalsze kreowanie długu do umówionego poziomu bez konieczności zawierania nowej umowy. Pożyczka odnawialna stanowi zatem wygodny instrument finansowania przedsięwzięć gospodarczych, zapewniający stały dostęp do zasobów finansowych na określonym poziomie.

Pożyczka rewolwingowa miała także bardzo ważną zaletę z punktu widzenia prawa podatkowego. Jako formalnie jeden stosunek prawny podlegała opodatkowaniu tylko jeden raz. Zgodnie bowiem z dotychczasowym brzmieniem art. 3 ust. 1 pkt 1) ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych² (dalej u.p.c.c.) obowiązek podatkowy w odniesieniu do umowy pożyczki powstaje w chwili dokonania czynności. Pożyczka natomiast, jako umowa o charakterze konsensualnym³, wywiera skutki prawne od momentu jej zawarcia – czyli złożenia zgodnych oświadczeń woli przez strony. Przyjmuje się zatem, że PCC w takim przypadku powinno być płacone jedynie na etapie zawarcia umowy pożyczki rewolwingowej, za podstawę opodatkowania przyjmując umówiony limit zadłużenia. To, ile zaś faktycznie pieniędzy w ramach danej umowy zostało wypłaconych, zgodnie z tą koncepcją pozostaje bez znaczenia dla obowiązku podatkowego. Taka interpretacja znalazła aprobatę także w orzecznictwie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie⁴, który stwierdził, że: *umowa pożyczki jest umową konsensualną i dochodzi do skutku przez samo porozumienie stron. Podkreślić*

¹ Niniejszy Newsletter nie stanowi porady prawnej ani podatkowej.

² Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych, Dz.U.2015.626 ze zm.

³ Czyli taka umowa, która do skutecznego wywarcia skutku zobowiązującego wymaga jedynie złożenia zgodnych oświadczeń woli przez jej strony bez konieczności dokonania dodatkowych czynności o charakterze realnym – czyli tu np.: wręczenia przez pożyczkodawcę pożyczkobiorcy kwoty stanowiącej przedmiot pożyczki.

⁴ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 15 grudnia 2010 r., sygn. akt: III SA/Wa 2536/10.

należy, iż wydanie przedmiotu pożyczki, ani prawo dochodzenia jego wydania, nie zmienia konsensualnego charakteru czynności. Przepisy u.p.c.c. nie uzależniają powstania obowiązku podatkowego od konieczności osiągnięcia zamierzonego przez strony skutku prawnego, lecz wyłącznie od dokonania czynności (np. w razie zawarcia umowy pod warunkiem zawieszającym).

Wskazać należy, że takie stanowisko było niejednokrotnie krytykowane, jako nieuwzględniające rzeczywistego charakteru pożyczki rewalwingowej. Nie zobowiązuje ona bowiem w myśl przepisów Kodeksu cywilnego⁵ do przeniesienia przez pożyczkodawcę określonej ilości pieniędzy i pożyczkobiorcy do zwrotu tej samej ilości, a jedynie uprawnia tego ostatniego do zaciągania długu do umówionego limitu. Stanowi zatem w istocie coś na kształt umowy ramowej⁶, stanowiącej podstawę dalszych wzajemnych zobowiązań stron. Zarówno w indywidualnych interpretacjach podatkowych⁷, jak i niektórych orzeczeniach sądów administracyjnych podnoszone było, że *mając na uwadze hipotezę normy wywiedzionej z art. 1 ust. 1 lit. b u.p.c.c., należy przyjąć, iż wypełnia ją wyłącznie czynność regulowana art. 720 k.c., czyli umowa pożyczki, a nie tzw. pożyczka rewalwingowa. W świetle tego przepisu udzielanie pożyczki [...] w ramach limitu określającego ilość pieniędzy przenoszonych na własność pożyczkobiorcy, będzie opodatkowane za każdym razem zawarcia [nowej] umowy pożyczki. Obowiązkiem podatkowym objęto bowiem zawarcie umowy pożyczki, a więc czynność prawną, w wyniku której pożyczkodawca zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy*⁸.

Nowelizacja u.p.c.c. przewiduje dodanie w art. 3 ust 1. punktu 1a) ustawy o podatku od czynności cywilnoprawnych, który przewiduje, że w przypadku, gdy umowa pożyczki określa, iż wypłata środków pieniężnych nastąpi niejednokrotnie i ich suma nie jest znana w chwili zawarcia umowy (co charakteryzuje umowę rewalwingową), to obowiązek podatkowy zaktualizuje się z chwilą każdorazowej wypłaty środków pieniężnych. Wprowadzana zmiana stanowi z jednej strony wyraz dążenia ustawodawcy do uszczelniania systemu podatkowego⁹, z drugiej zaś nadaje charakter normatywny zgłaszanym w orzecznictwie i doktrynie postulatом, by dopasować regulację PCC do specyfiki umowy pożyczki rewalwingowej.

Reasumując, od stycznia 2016 r. obowiązek zapłaty PCC w przypadku pożyczki odnawialnej aktualizować się będzie przy każdorazowej wypłacie środków pieniężnych na rzecz pożyczkobiorcy. Ów akt wypłaty kwalifikowany bowiem będzie jako zawarcie przez strony nowej umowy, rozumianej jako klasyczna (kodeksowa) umowa pożyczki.

⁵ Art. 720 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny, Dz.U.2014.121 ze zm.

⁶ Rozumianej jako umowy zobowiązującej do zawierania, na warunkach w niej wskazanych, dalszych umów – umów pożyczki.

⁷ Np.: Interpretacja indywidualna z dnia 16 lutego 2012 r. wydana przez Izbę Skarbową w Warszawie sygn. IPPB2/436-565/11-2/AF.

⁸ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 20 listopada 2012 r. sygn. akt: II FSK/11.

⁹ Pożyczka odnawialna stosowana była powszechnie w celu uniknięcia obowiązku płacenia PCC przy każdorazowym zawieraniu pożyczki w rozumieniu art. 720 k.c.